

України) : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / О. О. Бахуринська. – К., 2007. – 235 с.

5. Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 року № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va007700-09#Text>

Кузнецова Богдана Ігорівна,

курсант Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Поштаренко Інна,

доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
доктор філософії

УМИСНЕ ВБИВСТВО МАТІР'Ю СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ

Вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини є одним із найбільш трагічних і водночас складних злочинів, що потребує глибокого наукового осмислення, а також поєднує у собі як кримінально-правові, так і соціально-психологічні аспекти. Проблематика цього діяння залишається актуальною через складність його мотивів, особливості психоемоційного стану жінки у період пологів, а також через необхідність вдосконалення судової практики. В умовах сучасної соціально-економічної нестабільності, дефіциту психологічної допомоги та підтримки матерів питання гуманного, але справедливого підходу до кваліфікації таких злочинів набуває особливого значення.

Це правопорушення є особливим видом умисного позбавлення життя з пом'якшуючими обставинами. Особливість цього злочину полягає у тому, що він часто вчиняється у чітко визначений часовий проміжок – під час пологів або відразу після них. Законодавець у статті 117 Кримінального кодексу України виокремлює дане діяння в окремий склад злочину, визнаючи специфічний психічний і фізіологічний стан жінки у цей період є конструктивним елементом складу злочину. Відмежування від загального умисного вбивства (ст. 115 ККУ) ґрунтується на правовій презумпції: факт вчинення злочину у період пологів або відразу після них (часовий критерій) автоматично передбачає наявність у жінки особливого психофізіологічного стану. Цей стан суттєво знижує ступінь її вини і суспільної небезпечності вчиненого, що й зумовлює застосування пом'якшеної відповідальності за ст. 117 ККУ. У цей період організм і психіка матері перебувають під впливом колосального фізичного й емоційного стресу, що може кардинально знижує її здатність належно оцінювати реальність та свої дії, а також обмежує здатність

контролювати поведінку й прогнозувати її можливі наслідки. Саме внаслідок такого стану матері можуть скоювати імпульсивні вбивства новонародженої дитини, що часто супроводжуються безглуздими (нерациональними, відчайдушними) спробами заховати чи приховати тіло [4]. Саме врахування цих обставин зумовлює необхідність особливого правового підходу: законодавець, встановлюючи самостійний склад цього злочину в статті 117 Кримінального кодексу України, передбачає більш м'яку кримінальну відповідальність порівняно з умисним убивством (ст. 115 ККУ). Такий підхід узгоджується з принципами гуманізму та справедливості кримінального права, оскільки враховує не лише об'єктивну сторону злочину, а й особливості суб'єкта, який перебуває у специфічному психофізіологічному стані.

Під час кваліфікації вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини важливо враховувати ознаки умисного вбивства, оскільки цей злочин за своєю суттю також є умисним позбавленням життя іншої людини. Встановлення форми вини має ключове значення для правильної правової оцінки діяння. Принципове розмежування залежить від часового критерію: якщо вбивство відбулося в критичний період пологів або відразу після них, кваліфікація завжди здійснюється за ст. 117 ККУ на підставі законодавчої презумпції. Кваліфікація за ст. 115 ККУ можлива лише тоді, коли встановлено, що дії вчинені поза цим часовим проміжком або доведено заздалегідь обдуманний умисел, не пов'язаний з імпульсивним станом пологів.

Дослідження цього виду злочину має важливе значення, адже дозволяє поєднати юридичний аналіз із розумінням соціально-психологічної природи поведінки матері. Чітке відмежування умисного вбивства від привілейованого складу дітовбивства забезпечує справедливість та індивідуалізацію кримінальної відповідальності.

Важливо також враховувати соціально-кримінологічні фактори, які часто є підґрунтям для таких трагедій: небажана вагітність, страх осуду, соціальна ізоляція, дефіцит матеріальної та психологічної підтримки. Удосконалення законодавства має йти паралельно з розвитком системи соціального патронату та наданням адекватної психологічної допомоги породіллям, що є ключовим елементом превенції.

Можна зробити висновок, що для кваліфікації за статтею 117 КК України ключове – встановити, чи вчинено вбивство «під час пологів або відразу після них». Цей часовий критерій обмежує застосування привілейованого складу і дозволяє відрізнити його від звичайного умисного вбивства дитини, вчиненого значно пізніше після пологів, коли післяпологовий стрес уже не є визначальним чинником. Деякі науковці, серед яких О. Погодін, вважають, що згаданий період – це короткий проміжок часу після народження дитини і до виділення плаценти. Новонароджений - це живонароджена дитина у віці до 28 днів [5]. Хоча деякі науковці (зокрема, в судовій медицині) часто оперують терміном «1 доба» після пологів, чинна судова практика виходить із комплексної оцінки психофізіологічного стану, а не лише суворої часової межі [3].

Таким чином, аналіз умислу та психічного стану матері є необхідним елементом розмежування цих злочинів, адже саме він забезпечує справедливість, обґрунтованість і індивідуалізацію кримінальної відповідальності. Такий підхід відповідає загальним принципам кримінального права, зокрема принципам справедливості, вини та індивідуалізації покарання. [2, с. 118]

Також можна сказати, що дослідження цього виду злочину має важливе значення для розвитку кримінального права, оскільки дозволяє поєднати юридичний аналіз із розумінням психологічної природи поведінки матері. Чітке відмежування умисного вбивства від привілейованого складу дітовбивства є важливим для забезпечення справедливості. Це запобігає неадекватній кваліфікації дій, захищає законні права як матері, так і загиблої дитини, а також сприяє вдосконаленню законодавства та правозастосовної практики.

Хотіла б також навести один із прикладів цього кримінального правопорушення:

Громадянка ОСОБА_4, яка приховувала свою вагітність (приблизно 40–41 тиждень), не стояла на обліку у лікарів. 12 березня 2025 року близько 18:00, перебуваючи на самоті у своєму будинку самостійно народила здорову, доношену дитину чоловічої статі. Усвідомлюючи, що дитина життєздатна, і маючи на меті позбавити її життя, діючи з раптовим умислом на вбивство, вона приховала факт пологів і, маючи вже одну малолітню дитину, викинула новонародженого сина через вікно будинку на подвір'я. Внаслідок цих дій дитина померла. Таким чином, ОСОБА_4 скоїла умисне вбивство своєї новонародженої дитини одразу після пологів. В судовому засіданні обвинувачена вину визнала повністю, у вчиненому щиро розкаялась, пояснила суду, що дійсно, при обставинах, зазначених в обвинувальному акті, скоїла інкриміноване діяння. Також дала показання, що самостійно народила дитину чоловічої статі і після народження дитини, усвідомлюючи, що її новонароджена дитина є живою, у неї раптово виникла думка позбутись дитини, після чого вона викинула новонароджену дитину через вікно будинку на подвір'я, внаслідок чого настала смерть останньої. Усвідомлює, що вчинила вбивство дитини, розуміє всі негативні наслідки, обіцяє, що в майбутньому не вчинятиме жодних правопорушень. Просить суворо її не карати, оскільки виховує малолітню дитину, якій 1 рік 7 місяців. Суд, розглянувши справу, визнав ОСОБА_4 винною у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого статтею 117 Кримінального кодексу України (Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини), і призначив їй покарання у вигляді трьох років та шести місяців позбавлення волі [6].

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131.

2. Н. А. Мирошниченко, Є. Л. Стрельцова Кримінальне право України: Загальна частина: навчально-науковий посібник. Національний університет «Одеська юридична академія», 2022

3. Булгак С.С., Заєць Є.Ю. Проблемні аспекти кваліфікації вбивства матері своєї новонародженої дитини. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2021. Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Розділ 7

4. Антошук А.О., Атаманчук В.М., Комаринська Ю.Б., Курилін І.Р., Мировська А.В., Патик Л.Л., Пясковський В.В., Самодін А.В., Пуйко Т.В. Розділ 2. Особливості розслідування вбивства матірню своєї новонародженої дитини: навч. посібн. Київ: НАВС

5. 1607 Новонароджена дитина/немовля URL: <https://kod.poltavalk.com.ua/ask/56-spetsialni-standarty/145-deyaki-stany-shcho-vynykayut-u-perynatalnyu-period/329-1607-novonarozhdzhenaditina-nemovlya>

6. Єдиний державний реєстр судових рішень URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>

Кушнір Володимир Анатолійович,
здобувач науково-дослідної лабораторії
з проблем протидії злочинності
Національної академії внутрішніх справ

РОДОВИЙ ОБ'ЄКТ УХИЛЕННЯ ВІД ПРИЙНЯТТЯ НА ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ ЗА КОНТРАКТОМ

Правовою основою для здійснення процесу призову громадян на військову службу під час мобілізаційних заходів є Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію». Відповідно до нормативних положень зазначеного закону, мобілізація трактується як багатогранний комплекс заходів, що спрямовані на систематичний перехід національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних структур, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання, установ і організацій у режим функціонування в умовах особливого періоду [5]. У межах цього процесу передбачається також реорганізація Збройних Сил України, інших військових формувань та оперативно-рятувальної служби цивільного захисту відповідно до організаційно-штатних структур, обумовлених вимогами воєнного часу.

Протягом останніх десяти років, Україна перебуває у стані війни з російською федерацією. За цей час перед державою постійно постають все нові і нові виклики, пов'язані з необхідністю боронити свою територію та захищати населення від злочинних дій держави-агресора [6]. Збройна агресія проти України, яку розпочала росія ще в 2014 році, анексувавши АР Крим і захопивши частину Луганської та Донецької областей, обумовила необхідність посилення військового потенціалу нашої держави. Особливої актуальності це питання набуло з дня початку